

Bendra Lietuvos ir Didžiosios Britanijos rinkos ir visuomenės tyrimų kompanija “Baltijos tyrimai” 2005 kovo 17-22 d. atliko Lietuvos gyventojų apklausą apie donorus ir kraujo davimą.

Tyrimai atlikti kompanijos UAB „Seesam Lietuva gyvybės draudimas“ užsakymu.

Apklausa buvo atliekama kaip Lietuvos Barometro dalis. Iš viso apklausti 1017 15-74m. Lietuvos gyventojai. Tyrimo rezultatai atspindi 15-74 m. Lietuvos gyventojų nuomonę pagal lytį, amžių, išsimokslinimą, gyvenvietės tipą. Rezultatų paklaida tokio dydžio imčiai neviršija plus/minus 3 proc.

Respondentų atranka: atsitiktinė maršrutinė.

Apklausoje metodas: asmeninis interviu respondento namuose.

Patikrinimas: 10 proc. Kiekvieno interviuierio užpildytų anketų tikrinimą telefonu (esant galimybei) arba lankantis respondento namuose. Visos užpildytos anketos tikrinamos vizualiai.

Ar Jūs kada nors esate davę/usi kraujo už finansinį atlygį?

Dauguma 15-74m. amžiaus Lietuvos gyventojų nėra davę kraujo nei neatlygintinai (76,6 proc.) nei už atlygį (83proc.). Tai dažniau moterys, jauniausi 15-29m. gyventojai, moksleiviai, pensininkai, namų šeimininkės, turintys žemiausią išsimokslinimą (nebaigtą vidurinį).

Penktadalis 15-74m. amžiaus Lietuvos gyventojų (20,9proc.) yra kada nors neatlygintinai davę kraujo. Iš jų didžiausias skaičius (7,9 proc.) neatlygintinai yra davę kraujo vieną kartą.

Šiek tiek daugiau nei dešimtadalis (11,3proc.) 15-74 m. Lietuvos gyventojų yra kada nors davę kraujo už finansinį atlygį.

Tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvos gyventojai yra labiau linkę duoti kraujo neatlygintinai. Dažniau nei kas dešimtas (15 proc.) 15-74m. amžiaus gyventojas teigė, kad yra davęs kraujo neatlygintinai, bet niekada nedavė už atlygį. Tai dažniau pabrėžė 30-49m. amžiaus gyventojai, turintys didžiausias šeimos mėnesio pajamas.

Tuo tarpu 5,4 proc. gyventojų nurodė, kad kada nors yra davę kraujo už finansinį atlygį, bet niekada nedavė kraujo neatlygintinai. Tai dažniau vyrai, vyresni 50-74m. gyventojai, miestų gyventojai.

Panašus skaičius gyventojų (5,9proc.) teigė, kad yra davę kraujo ir už finansinį atlygį ir neatlygintinai. Tai dažniau 30m. ir vyresni gyventojai, miestų gyventojai.

Paskutinį kartą davė kraujo

Tarp nurodžiusių, kad kada nors yra davę kraujo didžiausias skaičius (9,9proc.) teigė paskutinį kartą davęs kraujo daugiau nei prieš 15 metų. Šiek tiek mažesnis skaičius (6,6 proc.) nurodė, kad

tai buvo prieš 10-14 metų. 4proc. minėjo 4-9 metų laikotarpį. 5,7proc. minėjo 1-4 metų laikotarpį.

Taigi galima teigti, kad prieš 10 ir daugiau metų donorystė buvo aktyvesnė nei dabartiniu metu.

Didesnis donorų skaičius yra tarp vyrų, 30 metų ir vyresnių gyventojų, turinčių didžiausias šeimos mėnesio pajamas, miestų gyventojų.

Kalbant apie neatlygintą kraujo gavimą, reikia pažymėti, kad lyginant 10 ir daugiau metų laikotarpį su 1-9 metų laikotarpiu matyti, kad ankstesniais metais daugiau donorų yra davę kraujo kelis kartus (3-5 ar 6 ir daugiau kartų).

Paskutiniu 1-4 metų laikotarpiu neatlygintinai kraujas dažniausiai buvo duodamas vieną kartą.

Kalbant apie kraujo davimą už atlygį skirtingais laikotarpiais davusių kraujo vieną, du kartus ar daugiau kartų dalis yra daug maž vienoda.

Ketininiai duoti kraujo ateityje

Pusė 15-74m. Lietuvos gyventojų (49,8proc.) ateityje neketina duoti kraujo. Tai dažniau pabrėžė moterys, vyresni 50-74m. amžiaus gyventojai, turintys mažiausias šeimos mėnesio pajamas, kaimo ir mažesnių miestų gyventojai.

Maždaug ketvirtadalis (23,8proc.) 15-74m. amžiaus Lietuvos gyventojų neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Tai dažniau jauniausi 15-29m. gyventojai, turintys vidutines bei didesnes nei vidutines šeimos mėnesio pajamas.

Daugiau nei ketvirtadalis (26,5proc.) 15-74m. amžiaus Lietuvos gyventojų teigė, ketina duoti kraujo ateityje. Iš jų daugiau nei pusė mano tai darys neatlygintinai, kiti - už finansinę atlygį.

Tarp niekada nedavusių kraujo ir ateityje to neketina daryti daugiau nei pusė (53,5proc.); ketvirtadalis (25,2proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Atsakę teigiamai ateityje greičiau duotų kraują už finansinę atlygį (14,6proc.) nei be jo (6,7proc.)

Tarp davusių kraujo už atlygį, bet nedavusių neatlygintinai - maždaug kas antras (51,8proc.) ateityje neketina duoti kraujo. Dažniau nei kas dešimtas (14,9proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Dauguma atsakiusių teigiamai ateityje duotų kraujo tik už finansinę atlygį.

Dažniau nei kas trečias (36,7proc.) davęs kraujo neatlygintinai, bet nedavęs už atlygį, ateityje neketina duoti kraujo; dažniau nei kas penktas (22,7proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Tarp atsakiusių teigiamai, ateityje dauguma ketina duoti kraujo neatlygintinai ir tik nedidelė dalis teigė darytų tai tik už finansinę atlygį.

Keturi iš dešimties (39,9proc.) davusių kraujo ir už finansinę atlygį ir neatlygintinai ateityje neketina duoti kraujo; dažniau nei kas dešimtas (13,4proc.) neturėjo nuomonės aptariamam

klausimu. Tarp atsakiusių teigiamai, pusė teigė ketinantys duoti kraujo neatlygintinai, o kita pusė-už finansinį atlygį.

Daugiau nei pusė (56proc.) davusių kraujo daugiau nei prieš 15 metų ateityje neketina to daryti; maždaug penktadalis (17,8proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Tarp atsakiusių teigiamai didesnė dalis ketina duoti kraujo be finansinio atlygio.

Pusė (49proc.) davusių kraujo prieš 10-14 metų teigė neketinantys to daryti ateityje; penktadalis (19,4proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Tarp atsakiusių teigiamai didesnė dalis ketina duoti kraujo be finansinio atlygio.

Trečdalis (32,1proc.) davusių kraujo prieš 5-9 metus teigė ateityje neketinantys to daryti; penktadalis (18,7proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Tarp atsakiusių teigiamai didesnė dalis ketina duoti kraujo be finansinio atlygio.

Šiek daugiau nei kas dešimtas (11,6proc.) davusių kraujo prieš 1-4 metus teigė neketinantys to daryti ateityje; penktadalis (20,5proc.) neturėjo nuomonės aptariamam klausimui. Tuo tarpu pusė atsakiusių teigiamai nurodė ateityje ketinantys duoti kraujo neatlygintinai, kiti-už finansinę atlygį.

Akivaizdu, kad ateityje būti donorais dažniau neketina paskutinį kartą davę kraujo prieš 10 ir daugiau metų. Labiausiai tikėtina, kad ateityje aktyviausi bus paskutinį kartą davę kraujo prieš 1-4 metus. Kalbant apie atlygį reikia pažymėti, kad labiau priimtina neatlygintina donorystė.

Veiksniai, kurie paskatintų duoti kraują

Tarp skirtingų veiksnių, kurie paskatintų duoti kraują svarbiausi yra šie: artimam žmogui įvykusi nelaimė; stichinė nelaimė įvykusi Lietuvoje ar kitoje šalyje bei moralinis pasitenkinimas, kad suteikta pagalba kitiems.

Tarp kitų dažniau minimų reikėtų išskirti finansinį atlygį, naudą sveikatai, bei galimybę nemokamai pasitikrinti sveikatą.

Mažiau efektyvus yra šeimos narių, draugų ar pažįstamų pavyzdys, pagarba donorui visuomenėje, bei galimybė gauti valstybinę pensiją.

Tuo tarpu dovana ne pinigais ar tai daryti skatinanti reklama, respondentų manymu, yra visiškai neefektyvūs dalykai.

Taigi, turint omenyje donorystę, akivaizdu, kad asmeniniai motyvai Lietuvos gyventojams yra svarbesni nei visuomeniniai ar moraliniai.

Veiksniai, sulaikantys duoti kraują

Tarp skirtingų veiksnių, sulaikančių duoti kraują, dažniausiai minimi šie: baimė užsikrėsti infekcijomis; baimė, kad tai gali pakenkti sveikatai bei baimė, kad po procedūros galimas silpnumas.

Baimę užsikrėsti infekcijomis dažniau nei kiti minėjo 30-49m. gyventojai, turintys didesnes nei vidutines bei didžiausias šeimos mėnesio pajamas, turintys aukštesnį išsimokslinimą, kaimo gyventojai. Baimė, kad tai gali pakenkti sveikatai labiau aktuali moterims, 50-74m. gyventojams, turintiems aukštąjį išsimokslinimą. Silpnumo baimę po procedūros taip pat dažniau minėjo moterys, kaimo bei mažesnių miestų gyventojai, turintys žemesnį išsimokslinimą.

Tarp kitų dažniau minimų veiksnių paminėtini šie: per maža pagarba donorui visuomenėje, nenoras lankytis medicinos įstaigose, kraujo baimė apskritai. Per mažą pagarbą donorui visuomenėje dažniau minėjo gyventojai turintys vidurinį išsimokslinimą, paskutinį kartą davę kraują prieš 1-4metus bei prieš 5-9 metus.

Nenorą lankytis medicinos įstaigose dažniau pabrėžė vyrai, jaunesni gyventojai iki 50m., mažesnių miestų gyventojai. Kraujo bei skausmo baimę labiausiai pabrėžė jauniausi 15-29m. gyventojai. Per mažą pagarbą donorui visuomenėje kiek labiau akcentavo vyriausi 50-74m. gyventojai.

Per mažas finansinis atlygis už kraujo davimą mažiausiai įtakos turintis veiksnys.

Paskutiniu metu matė/girdėjo kokią nors reklamą, skatinančią neatlygintinai duoti kraujo

Maždaug keturi iš dešimties (38,4proc.) 15-74m. Lietuvos gyventojas paskutiniu metu nematė/negirdėjo jokios reklamos, skatinančios neatlygintinai duoti kraujo. Tai dažniau vyrai nei moterys, 50-74m. gyventojai, turintys mažiausias šeimos mėnesio pajamas, kaimo ir mažesnių miestų gyventojai, turintys žemesnį išsimokslinimą (nebaigtą vidurinį ar vidurinį), darbininkai, pensininkai, namų šeimininkės, bedarbiai, niekada nedavę kraujo ar paskutinį kartą davę kraujo prieš 10-14 metų.

Matė/girdėję kokią nors reklamą, skatinančią neatlygintinai duoti kraujo dažniausiai minėjo TV reklamą (43,4proc.).

TV reklamą dažniau minėjo moterys, jauniausi 15-29m. gyventojai, turintys didžiausias šeimos mėnesio pajamas, didmiesčių gyventojai, turintys aukštąjį išsimokslinimą, specialistai, vadovai/turintys savo verslą, besimokantys, paskutinį kartą davę kraujo prieš 1-4 metus.

Antroje vietoje minima lauko reklama. Lauko reklamą matė daugiau nei penktadalis (22,7proc.) 15-74m. amžiaus Lietuvos gyventojų. Tai dažniau jauniausi 15-29m. amžiaus gyventojai, turintys didžiausias šeimos mėnesio pajamas, turintys aukštąjį išsimokslinimą, moksleiviai/studentai, vadovai/turintys savo verslą, specialistai, paskutinį kartą davę kraujo prieš 1-4 metus bei niekada nedavę kraujo.

Aptariamo pobūdžio reklamą per radiją minėjo mažiau nei kas dešimtas respondentas (8,7proc.). Tai jaunesni iki 50m. amžiaus gyventojai, turintys didžiausias šeimos mėnesio pajamas,

didmiesčių gyventojai, turintys aukštąjį išsimokslinimą moksleiviai/studentai, vadovai/turintys savo verslą, specialistai, paskutinį kartą davę kraujo prieš 5-9 metus bei daugiau nei prieš 15 metų.

Tuo tarpu reklamą spaudoje (tiek laikraštyje, tiek žurnale) minėjo tik nežymi dalis respondentų (atitinkamai 4,2proc. ir 1,8proc.).